

ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΥΜ
ΣΧΟΛΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΥΜ ΤΟΥ ΛΑΚΑΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

Κλινική Εκπαίδευση Λακανικού Πεδίου
2023-2024



Απόσπασμα από τον πίνακα «το εργαστήριο του Γύζη στο Μόναχο»,
Τζουλιάνο Καγκλής, 2017

Παραλήρημα, Φαντασίωση, Πραγματικότητα

Αθήνα 2023

*Ευχαριστούμε πολύ τον κ. Τζουλιάνο Καγκλή που μας επέτρεψε να
χρησιμοποιήσουμε απόσπασμα από τον πίνακα του,
«το εργαστήριο του Γύζη στο Μόναχο» (112x62 εκ. λάδι σε μουσαμά, 2017)
www.julianokaglis.gr*

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΛΑΚΑΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

Η Κ.Ε.Λ.Π ιδρύθηκε στην Αθήνα το 2007 και συνδέεται με τη Διεθνή των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου και τη Σχολή της. Το 1998 δημιουργήθηκαν τα πρώτα Κλινικά Κολλέγια σε διάφορες χώρες στα πλαίσια της Διεθνούς των Φόρουμ. Με τη διδασκαλία τους στοχεύουν στη μετάδοση της ψυχαναλυτικής θεωρίας και πρακτικής, προσανατολισμένης από το έργο του Σίγκμουντ Φρόιντ, του ανθρώπου που ανακάλυψε το ασυνείδητο και έθεσε τις πρώτες θεωρητικές βάσεις της ψυχανάλυσης, και του Ζακ Λακάν, ο οποίος με την επιστροφή του στα κείμενα του Φρόιντ προχωρά σε νέες επεξεργασίες ως προς το ασυνείδητο, τη γλώσσα και την επιθυμία, τη δομή του υποκειμένου και τη σχέση του με το συμβολικό, το φαντασιακό και το πραγματικό.

Οι επιστημικές βάσεις των κλινικών εκπαιδεύσεων έχουν την απαρχή τους στην ίδρυση από τον Ζακ Λακάν του Κλινικού Τμήματος στο Paris VIII το 1976, με στόχο «να υποδείξει μία κατεύθυνση σε όσους αφιερώνονται στην ψυχαναλυτική κλινική», «πιέζοντας τον αναλυτή να δηλώσει τους λόγους του», να θέσει και να επεξεργαστεί τα ερωτήματά του. Οι συμμετέχοντες στην κλινική εκπαίδευση καλούνται και εκείνοι να επεξεργαστούν τα ερωτήματά τους και έχουν δυνατότητα να παράξουν εργασία η οποία θα ληφθεί υπόψη.

Απευθύνεται σε εκείνους που επιθυμούν να μελετήσουν και να εμβαθύνουν στη σχέση τους με την ψυχαναλυτική κλινική, με αναφορά μια ψυχαναλυτική θεωρία και πρακτική που λαμβάνει υπόψη της την κλινική του υποκειμένου.

Η κλινική εκπαίδευση περιλαμβάνει:

- παρουσιάσεις ασθενών
- σεμινάρια
- παρουσιάσεις περιστατικών από τους συμμετέχοντες
- μελέτη κειμένων του Φρόιντ και του Λακάν
- ημερίδες ψυχαναλυτικής κλινικής, με προσκεκλημένους διδάσκοντες των Κλινικών Κολλεγίων της Γαλλίας.

Ανά έτος, επιλέγεται μια θεματική σε αναφορά με το θέμα των Κλινικών Κολλεγίων της Γαλλίας. Για τη χρονιά 2023-2024, το θέμα είναι: **Παραλήρημα, Φαντασίωση, Πραγματικότητα.**

ΗΜΕΡΙΔΕΣ

*

10-11 Νοεμβρίου 2023

Ημερίδα έναρξης

με τον **Μαρκ Στρωσ**, ψυχαναλυτή, ΑΜΣ, ιδρυτικό μέλος της Σχολής
Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού πεδίου, διδάσκοντα στο Κολλέγιο
Ψυχαναλυτικής Κλινικής στο Παρίσι.

**

26-27 Απριλίου 2024

με τη **Σολ Απαρίσιο**, ψυχαναλύτρια, ΑΜΣ, ιδρυτικό μέλος της Σχολής
Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού πεδίου, διδάσκουσα στο Κολλέγιο
Ψυχαναλυτικής Κλινικής στο Παρίσι.

15 Ιουνίου 2024

Ημερίδα λήξης

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Παραλήρημα, Φαντασίωση, Πραγματικότητα

Η φετινή θεματική επεξεργασιών των κλινικών εκπαιδεύσεων, παραλήρημα, φαντασίωση, πραγματικότητα, μας οδηγεί μεταξύ άλλων στη διερεύνηση ενός πεδίου κλινικής διαφοροδιάγνωσης στα πλαίσια των δεσμών του αναλυτικού λόγου με τους άλλους λόγους, πιο συγκεκριμένα εκείνου του ιατρικού και της επιστήμης.

Πως η ψυχαναλυτική κλινική μέσω της ακρόασης διανοίγει ένα πεδίο, το οποίο υποδέχεται «αυτό το οποίο λέγεται», τόσο στο ατομικό όσο και στο συλλογικό; Ποιες είναι οι επιπτώσεις της στον ίδιο τον κοινωνικό δεσμό, στη συνάντησή της με άλλες πρακτικές, στους θεσμούς ψυχικής υγείας και τρόπους κοινωνικής φροντίδας, είτε αφορά στον ενήλικα, στο παιδί, στον ηλικιωμένο, στον έφηβο.

Ο τρόπος αντιμετώπισης των συμπτωμάτων που προκύπτουν από μια απώλεια και σχέση με την πραγματικότητα καθώς και της οδύνης που παράγει αυτή, καθορίζεται από τον ορισμό της πραγματικότητας, την αντίληψη της σχέσης μ' αυτήν για το ανθρώπινο όν. Κατά πόσον πέραν του οργανικού και της ψυχολογίας, λαμβάνεται υπόψη η σχέση του υποκειμένου με τον λόγο και το ασυνείδητο;

Τι είναι αυτό που διασαλεύεται στο υποκείμενο όταν κάτι χάνεται, η ακόμη δεν υφίσταται από τη σχέση του με την εξωτερική πραγματικότητα, εκείνη που ονομάζουμε αντικειμενική και καθορίζεται από τα εξωτερικά συμβάντα;

Καλούμαστε να εξετάσουμε πως η ψυχανάλυση κάνει χρήση αυτών των όρων σε μία κλινική ακρόασης, λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορετική σχέση που έкаστο υποκείμενο μπορεί να έχει με την πραγματικότητα ανάλογα με τη δομή της ψύχωσης, της νεύρωσης, της διαστροφής, τη σχέση με τη γλώσσα, το σημαίνουν.

Είναι ο Φρόιντ που το 1924 μιλά για πρώτη φορά μέσα από τις τελευταίες του επεξεργασίες ως προς τη νεύρωση και την ψύχωση για την **«Απώλεια της πραγματικότητας στη νεύρωση και την ψύχωση»**¹ τονίζοντας ότι στη νεύρωση « μέρος της πραγματικότητας καταπιέζεται, πιο συγκεκριμένα της ενορμητικής ζωής» ενώ στην ψύχωση «το εγώ αποκόπτεται από την πραγματικότητα και μπαίνει στην υπηρεσία του αυτού».

Και στις δυο υπάρχει ένας δεύτερος χρόνος επανόρθωσης: στη νεύρωση λειτουργεί ο μηχανισμός της απώθησης Verneinung και η πραγματικότητα αποφεύγεται. Φυγή από την ενορμητική ζωή, μπαίνει στην «αμνησία» το «τραυματικό συμβάν» και το υποκείμενο *θέλει να μην γνωρίζει τίποτα για αυτό*.

¹ Σίγκμουντ Φρόιντ « Σχετικά με την απώλεια της πραγματικότητας στη νεύρωση και την ψύχωση, Νευρώσεις – Ψυχώσεις κείμενα 1905 – 1938 , Sigmund Freud, εκδ. Ανατολικός σελ. 125 – 133.

Στην ψύχωση, η επανόρθωση γίνεται, αφού έχει γίνει η αποκοπή του εγώ από την πραγματικότητα, η οποία απορρίπτεται, *Ververfung*, και το υποκείμενο μπαίνει στην υπηρεσία του αυτού, μέσα από την ανακατασκευή μιας άλλης πραγματικότητας με την παραγωγή του παραληρήματος και ψευδαισθήσεων. Εντούτοις στην παραγωγή αυτή χρησιμοποιούνται υλικά από τα μνημονικά ίχνη και τις πρώιμες εμπειρίες τόσο στη νεύρωση όσο και στην ψύχωση.

Ο Φρόντ αναδεικνύει σ' αυτό το κείμενο ότι στη νεύρωση γίνεται *μια υποκάτασταση της πραγματικότητας* με την προσφυγή σ' έναν φαντασιακό κόσμο. Η φαντασίωση, γίνεται η «άλλη σκηνή» στην οποία η ασυνείδητη επιθυμία αναζητά την ικανοποίηση της μέσω του σχηματισμού του συμπτώματος.

Όταν ο Λακάν επανέρχεται στο Σεμινάριο «Η επιθυμία και η ερμηνεία της»² το 1959 στο ζήτημα της φαντασίωσης και της δομής της, επισημαίνει αυτήν τη διάσταση της φυγής μέσα στην αναλυτική εμπειρία και τη ροή της ομιλίας μέσω του ελεύθερου συνειρμού : ως μια ολίσθηση στη σχέση του υποκειμένου με το σημαίνον πάνω στην αλυσίδα των σημαινόντων. Σημείο όπου διακυβεύεται το μη αναπαριστώμενο της αναπαράστασης ως ίχνος μιας οδύνης στην ύπαρξη.

Η κατασκευή της ασυνείδητης φαντασίωσης μέσω της μεταβιβαστικής νεύρωσης στην ανάλυση, φέρει τον αναλύοντα σε μια συνάντηση με τη διαίρεση του από το σημαίνον και το *fading* της ύπαρξής του. Η απώλεια ενός αντικειμένου επανέρχεται μέσα από τις διαφορετικές του όψεις του αντικειμένου α «τρεις... η πρώτη με την μορφή του προγεννητικού αντικειμένου... η δεύτερη μ' εκείνη του φαλλού ως προς το σύμπλεγμα του ευνουχισμού... η τρίτη του μορφή... εκεί που πληροί τη λειτουργία του στη διαίρεση του υποκειμένου, θα την ονομάζαμε κοινώς το παραλήρημα»³.

Το ζητούμενο ως προς την πράξη είναι πώς θα τοποθετηθεί ο αναλυτής στο πεδίο της επιθυμίας, στοχεύοντας να διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις, μέσα στην εμπειρία, ώστε το υποκείμενο να έρθει σε μια συνάντηση με το ίχνος αυτού που λείπει, κάτι από το πραγματικό;

Ως προς την ψύχωση σε διαφορετικούς χρόνους ο Λακάν επανέρχεται στο ζήτημα της τρέλας και της θεραπευτικής της αντιμετώπισης της, όπως στη συζήτηση που γίνεται στο ψυχιατρικό συνέδριο με τους ψυχιάτρους και ψυχαναλυτές της εποχής του στη Μπονεβάλ⁴, το 1947, πάνω στην ψυχογένεση της τρέλας. Σχετικά με το ζήτημα μιας την ψυχικής αιτιότητας, προσανατολίζει σε μια αναζήτηση πέραν της κατανόησης των συμπτωμάτων ως μια διαταραχή οργανοδυναμικού τύπου και ενός ψυχολογισμού. Και

² Jacques Lacan, Séminaire VI, *Le désir et son interprétation*, 1958 – 1959, Ed. Seuil, 2013

³ *ibid* σελ. 458, ch. XX *La forme de la coupure*, Η μορφή της τομής [στη δομή της φαντασίωσης]

⁴ J. Lacan « *Propos sur la causalité psychique* » prononcée Journées Psychiatriques à Bonneval 28 septembre 1946, publié dans *Le problème de la psychogenèse des névroses et des psychoses fascicule I* pp 123-165 , édité en 1966 aux *Ecrits*, σελ.157 -192.

Z. Λακάν, « Σχετικά με την ψυχική αιτιότητα » παρέμβαση στις Ψυχιατρικές Ημερίδες στη Μπονεβάλ στις 28 Σεπτεμβρίου 1946. (ανέκδοτο)

αναπτύσσει ο ίδιος το ζήτημα της διαταραχής στο πεδίο της σκέψης σε μια σχέση με τη γλώσσα, αναδεικνύοντας την αξία της προσοχής που χρειάζεται να δοθεί σ' «αυτό το μοναδικό και πρωτότυπο στυλ της γλώσσας», το παραλήρημα, τις ρίμες, τα λογοπαίγνια μέσω ομωνυμιών, υπογραμμίζοντας ότι «η τρέλα βιώνεται μέσα στο πεδίο του νοήματος», όπου τίθεται ως μια «βεβαιότητα».

Πίσω από αυτή υφίσταται μια βαθύτερη ψυχική κατάσταση, μιας παραγνώρισης, την οποία στις κλινικές του επεξεργασίες συνδέει με την κρίσιμη περίοδο της γέννησης του υποκειμένου στον λόγο, εκείνη του σταδίου του καθρέπτη , «μέσα από αυτές τις παραγωγές κάτι εκπληρώνεται από τη μοίρα του ανθρώπινου είναι, σαν μια στασιμότητα αυτού σε μια εξιδανικευμένη ταύτιση που χαρακτηρίζει το ιδιαίτερο πεπρωμένο του.»

Πώς επομένως καλείται να αντιμετωπίσει ο αναλυτής, έκαστος θεραπευτής το υποκείμενο στην ψύχωση λαμβάνοντας υπόψη ότι σ' αυτό που παράγει το υποκείμενο, υπάρχει κάτι από το πραγματικό που δεν έχει συνδεθεί με το συμβολικό και επιτρέποντας με την παρουσία και μαρτυρία του να διαμορφωθεί καταρχάς ένας τόπος απεύθυνσης για εκείνον προς τον Άλλο, ως τόπο της ομιλίας;

*Μαργαρίτα Νικολαΐδου
Αθήνα, Αύγουστος 2023*

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2023-2024

Ζητήματα πιθανής θεραπευτικής αγωγής της ψύχωσης

από την ΙΩΑΝΝΑ ΒΙΣΒΙΚΗ

Κατασκευάζω τον τίτλο μου με αφετηρία τον τίτλο του κειμένου που γράφει ο Λακάν, το 1958, «Περί ενός προκαταρκτικού ερωτήματος σε κάθε πιθανή θεραπευτική αγωγή της ψύχωσης⁵». Πρώτον, διότι πρόκειται για ένα από τα θεμελιώδη κείμενα του Λακάν, καθώς περιέχει τις πρώτες βασικές θέσεις του για την προσέγγιση της ψύχωσης, παρά το γεγονός ότι αργότερα, τις εμπλούτισε, και τις ανανέωσε, θα έλεγα, χωρίς όμως ποτέ να τις αναιρέσει. Και δεύτερον, διότι εκείνο που με κινητοποίησε να προτείνω για το φετινό μας σεμινάριο το ζήτημα της ψύχωσης, ήταν ακριβώς η *πιθανή* – κι αυτό σημαίνει όχι σίγουρη, διατύπωση στην οποία διαβάζω μια πολύ ενδιαφέρουσα διερώτηση – θεραπεία της ψύχωσης μέσω της ψυχαναλυτικής εμπειρίας, καθώς αυτό θέτει πολλά και ουσιαστικά ερωτήματα για την αναλυτική κλινική μας εν γένει.

Αν η περιγραφική ψυχολογία και η ταξινομική ψυχιατρική τοποθετεί το ζήτημα της τρέλας στα γεγονότα, τα χαρακτηριστικά και την περιγραφή τους, η ψυχανάλυση, ακολουθώντας την υπόδειξη του Ζαν Ζακ Ρουσσώ, «ας απομακρυνθούμε από τα γεγονότα, διότι καθόλου δεν αγγίζουν το ζήτημα»⁶, τάσσεται να προχωρήσει στο βάθος. Κι όταν λέμε, εδώ, βάθος, δεν εννοούμε τίποτα άλλο παρά την ίδια τη δομή, δηλαδή τη ρίζα, την καταγωγή της τρέλας.

Με αφετηρία λοιπόν το λακανικό κείμενο του *προκαταρκτικού ερωτήματος*, αλλά και το Σεμινάριό του *Οι ψυχώσεις*⁷ (1955-1956), θα επιχειρήσουμε να μιλήσουμε, έστω και συνοπτικά, για εκείνο που θα ονομάζαμε γενέθλια συνθήκη της ψύχωσης και εξ' αυτού, να προσεγγίσουμε ορισμένα βασικά ζητήματα που θέτει η θεραπευτική αγωγή του ψυχωτικού υποκειμένου.

Τετάρτη 20.45-22.30

Ημερομηνίες: 15 Νοεμβρίου, 13 Δεκεμβρίου, 17 Ιανουαρίου, 14 Φεβρουαρίου, 20 Μαρτίου.

⁵ Ζακ Λακάν, «Περί ενός προκαταρκτικού ερωτήματος σε κάθε πιθανή θεραπευτική αγωγή της ψύχωσης», [«D'une question préliminaire a tout traitement possible de la psychose», in *Écrits*, εκδ. Seuil, Παρίσι, 1966, σελ. 531-583].

⁶ Ζαν Ζακ Ρουσσώ, *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes*, εκδ. Flammarion, Παρίσι, 2008, σελ. 49.

⁷ Ζακ Λακάν, *Σεμινάριο τρίτο, Οι ψυχώσεις*, (1955-1956), εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 2005.

Για το αντικείμενο

από τη ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΝΙΚΟΛΑΙΔΟΥ

Ο Φρόντ αναγνωρίζει μέσα από τις μελέτες του μια ψυχική πραγματικότητα, την οποία ονομάζει «η Άλλη σκηνή» του ασυνειδήτου, εκείνη της φαντασίωσης. Κατασκευή στη νεύρωση η οποία σχηματίζεται ως απάντηση του υποκειμένου σ' ένα τραυματικό συμβάν, μετά την απώθηση του στην παιδική ηλικία. Ο Λακάν θα αναδείξει τη δομή της φαντασίωσης ως θεμελιώδη στη σχέση του υποκειμένου με την πραγματικότητα πέραν των τραυματικών συμβάντων. Επίπτωση του σημαίνοντος στο υποκείμενο η οποία αφήνει το αποτύπωμα ενός πραγματικού, μίας απόλαυσης στο σώμα τη στιγμή γέννησης του στον λόγο.

Θα βασιστεί στη δομή της φαντασίωσης «Χτυπούν ένα παιδί» που αποκαλύπτεται στον Φρόντ ως κατασκευή μέσα στην ανάλυση ορισμένων αναλυόμενων του και θα αναδείξει σ' αυτήν, τη λειτουργία μιας μυθοπλασίας.

«Εάν οδηγούμε το υποκείμενο κάπου, είναι σε μια αποκρυπτογράφηση αυτού που φέρει μια λογική, όπου «αναγνωρίζεται μια φωνή διερώτησης...»⁸, στα λεγόμενα του υποκειμένου, μέσα από την επαναληπτικότητα αυτού που αποτυγχάνει⁹, σκοντάφτει, ως προς ένα ιδεώδες που στοχεύει η επιθυμία. Στη διακοπή της σημαίνουσας αλυσίδας βρίσκεται το σημείο τομής που επαληθεύεται στην δομή του υποκειμένου, ως μια ασυνέχεια, $\$$ α, ως κάτι που εκπίπτει¹⁰. Είναι σ' αυτήν την ασυνέχεια και τις τομές της, την τρύπα, το κενό¹¹, που υφίσταται το αντικείμενο α, αυτό το κάτι τι, που αφορά το είναι.

Θα μελετήσουμε μέσα από ορισμένα κείμενα και χρονικές στιγμές, μίας εν προόδω διερεύνησης της δομής της φαντασίωσης, της σχέσης του υποκειμένου με την πραγματικότητα στην νεύρωση, την ψύχωση. Μέσω του γραφήματος της επιθυμίας επεξεργαζόμαστε την πολλαπλότητα των διαφορετικών συσχετισμών και διαδρομών που συμβαίνουν στο ασυνείδητο του υποκειμένου, ως προς τον Άλλο, την επιθυμία

⁸ J. Lacan *Dialectique du désir et subversion du sujet dans l'inconscient freudien*, *Ecrits*, éd. Seuil Σελ. 796, στη γαλλική έκδοση, του κειμένου *Διαλεκτική της επιθυμίας και ανατροπή του υποκειμένου στο φροϊδικό ασυνείδητο*

⁹ Ζακ Λακάν, Σεμινάριο XI, Οι τέσσερις θεμελιώδεις έννοιες στην ψυχανάλυση, κεφ. Ε' *Τύχη και αυτόματον*, σελ. 85, Εκδ. Κέδρος

¹⁰ Jacques Lacan, *Séminaire VI, Le désir et son interprétation*, 1958 – 1959, Ed. Seuil, 2013 σελ. 458, ch. XX *La forme et la coupure*, κεφ. XX *Η μορφή και η τομή [στη δομή της φαντασίωσης]*

¹¹ J. Lacan, *La logique du fantasme*, CR du Séminaire 1966 – 1967, éd. *Autres Ecrits*, 2001, 323 -328 Ζακ Λακάν Η λογική της φαντασίωσης, *Σύντομη Εκθεση του Σεμιναρίου 1966 – 1967*, σελ. 324 « ... στο συναπάντημα των πτώσεων που μαρτυρούν ότι το υποκείμενο είναι μόνο γλωσσικό επακόλουθο, τις οποίες έχουμε προάγει ως αντικείμενο α ».

του, το αντικείμενο της ενόρμησης που στη νεύρωση έρχεται να καλύψει την έλλειψη στο είναι.

Ως προς την ψύχωση και μέσα από την κλινική του παιδιού, θα επικεντρωθούμε σε κλινικά ζητήματα ως προς το όριο ανάμεσα στο παθολογικό και την κανονικότητα. Θα σταθούμε στη σχέση με τον μικρό άλλο, τον όμοιο, την πρωταρχική ταύτιση κατά την περίοδο του σταδίου του καθρέπτη : κλινικά ερωτήματα που προκύπτουν ως προς τη διαμόρφωση της εικόνα εαυτού , imago τη λειτουργία της ως αντικείμενο¹².

Τετάρτη 20.45-22.15

Ημερομηνίες: 01 Νοεμβρίου, 06 Δεκεμβρίου, 10 Ιανουαρίου, 31 Ιανουαρίου, 07 Φεβρουαρίου, 06 Μαρτίου, 10 Απριλίου, 15 Μαΐου, 05 Ιουνίου.

¹² Ζ. Λακάν, Η οικογένεια, Τα οικογενειακά συμπλέγματα στη διαμόρφωση του ατόμου, Εκδόσεις Καστανιώτης, 1987, κεφ, II Το σύμπλεγμα της παρείσφρησης.

Ανάγνωση του ανθρώπου με τους λύκους από τον ΝΙΚΟΛΑ ΖΟΡΜΠΑ

Θα μελετήσουμε το κείμενο του Σ. Φρόιντ « Ο άνθρωπος με τους λύκους (Βολφσμάν). Ιστορία μίας παιδικής νεύρωσης » (1918b, [1914]). Πρόκειται για μία από τις πέντε μελέτες ψυχανάλυσης που ο Φρόιντ έχει παραθέσει εκτενώς και ίσως η πιο αμφιλεγόμενη και πολυσυζητημένη. Αποτελεί εντούτοις ένα παραδειγματικό περιστατικό ως προς την κατασκευή της φαντασίωσης σε μία ψυχαναλυτική θεραπεία. Με τη βοήθεια λοιπόν της διδασκαλίας του Λακάν και άξονα τον « άνθρωπο με τους λύκους » θα εξετάσουμε τη λειτουργία της φαντασίωσης και τη σχέση της με την πραγματικότητα.

Παρασκευή 21.00-22.30

Ημερομηνίες: 01 Δεκεμβρίου, 08 Δεκεμβρίου, 12 Ιανουαρίου, 26 Ιανουαρίου, 09 Φεβρουαρίου, 23 Φεβρουαρίου, 08 Μαρτίου, 29 Μαρτίου, 05 Απριλίου, 12 Απριλίου, 24 Μαΐου, 07 Ιουνίου.

Μελέτη της περίληψης του σεμιναρίου για τη λογική της φαντασίωσης.

από τη ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΚΟΥΜΑΚΗ

Η φαντασίωση και η λογική της είναι το θέμα που θα μας απασχολήσει το τρέχον έτος. Η φαντασίωση αποτελεί κεντρική αναφορά στην ψυχαναλυτική κλινική ήδη από τον Φρόιντ, ο οποίος παρατηρεί ότι ενώ το υποκείμενο είναι πρόθυμο να μιλήσει για τα συμπτώματά του, σε ό,τι αφορά τις φαντασιώσεις του προτιμά τη σιωπή και «τις φυλάσσαν το πιο οικείο της προσωπικής του σφαίρας»¹³.

Σε πρώτο χρόνο η έμφαση δίνεται στα σενάρια, στις εικόνες, δηλαδή στο εικονοφαντασιακό, ενώ σε δεύτερο χρόνο ο Φρόιντ καταδεικνύει τη γραμματική διατύπωση της φαντασίωσης, δηλαδή τη συμβολική διάσταση. Ο Λακάν επιστρέφοντας, πάντα, στον Φρόιντ θα επεξεργαστεί τη λογική διάσταση της φαντασίωσης, επεξεργασία που τον οδηγεί στη διάσταση του πραγματικού.

Συνεχίζοντας την καθιερωμένη μας συνήθεια να εγκύπτουμε σε ένα γραπτό του Λακάν, τη φετινή χρονιά θα την αφιερώσουμε στην ανάγνωση και μελέτη του κειμένου «Η λογική της φαντασίωσης. Περίληψη του σεμιναρίου 1966-1967»¹⁴.

Το κείμενο αυτό συντάχθηκε αμέσως μετά και σε συνέχεια του σεμιναρίου του, το οποίο και θα αποτελεί συνεχή αναφορά μας.

Σάββατο 11.15-12.45

Ημερομηνίες: 16 Δεκεμβρίου, 13 Ιανουαρίου, 17 Φεβρουαρίου, 30 Μαρτίου, 13 Απριλίου.

¹³ Σ. Φρόιντ, «Ο ποιητής και η φαντασία» [1907] στο *Ψυχανάλυση και λογοτεχνία*, εκδ. Επίκουρος, Αθήνα, 1994, μετάφραση Λ. Αναγνώστου, σελ. 154

¹⁴ Lacan J., « La logique du fantasme. Compte rendu du Séminaire 1966-1967 », *Autres écrits*, Paris, Seuil, 2001, p. 323-8

Μορφές του αντικειμένου α

από τους ΟΡΣΑ ΚΑΜΠΕΡΟΥ και ΠΑΝΟ ΣΕΡΕΤΗ

Ο Ζ. Μπλόουερ, επινοητής του όρου αυτισμός το 1911, επωφελήθηκε άμεσα από τις συζητήσεις του Φρόιντ με τον Γιούνγκ πάνω στη θεωρία της λίμπιντο. Με ποιο τρόπο το υποκείμενο οδηγείται στην επένδυση ενός εξωτερικού αντικειμένου, ενός αλλότριου σώματος; Η εικόνα του σώματος δεν αρκεί από μόνη της για να ρυθμίσει τις επενδύσεις. Αυτό που ο Φρόιντ ονομάζει προγενετήσιο αντικείμενο είναι η προϋπόθεση της πρόσβασής μας στον άλλον. Αντικείμενο μερικό και δη αφαιρεμένο από την εικόνα: αυτή η αφαίρεση είναι επίπτωση της γλώσσας και προϋπόθεση ώστε αυτό που αποκαλούμε «εξωτερική» πραγματικότητα να στέκει. Ο Λακάν ξεκαθαρίζει, σε αντίθεση θα λέγαμε με την κοινή αντίληψη, ότι η κίνηση και οι καθηλώσεις της λίμπιντο σε κάποια αντικείμενα, δηλαδή η ίδια η φαντασίωση συγκροτεί την πραγματικότητα.

Ο Λακάν εξετάζει διαδοχικά αυτό το αντικείμενο ως προϊόν της διάστασης μεταξύ αιτήματος και ανάγκης, ως το Αγαθό πέρα από τα αγαθά του πολιτισμού στην ηθική διάσταση της επιθυμίας, ως το Άγαλμα - μυστικό του πλατωνικού έρωτα, τέλος ως το αντικείμενο που μένει στη σκιά του πιο υπαρξιακού affect, του άγχους, που ακριβώς οριζόταν παραδοσιακά ως «φόβος δίχως αντικείμενο».

Σάββατο 13.00-14.30

Ημερομηνίες: 02 Δεκεμβρίου, 16 Δεκεμβρίου, 13 Ιανουαρίου, 17 Φεβρουαρίου, 02 Μαρτίου, 30 Μαρτίου, 13 Απριλίου, 20 Απριλίου, 11 Μαΐου, 25 Μαΐου, 01 Ιουνίου.

Εργαστήριο κλινικής μελέτης: Τεχνική της ανάλυσης και κλινική του υποκειμένου.

Στόχος του εργαστηρίου είναι να προσφέρει στους συμμετέχοντες έναν τόπο όπου θα μπορούν να εκθέτουν την πρακτική τους και τα ερωτήματά τους γύρω από αυτήν, να συνδέσει τη θεωρία με την αναλυτική πρακτική και να λειτουργήσει ως πεδίο ενός από κοινού αναστοχασμού των κλινικών περιπτώσεων.

Μπορούν να συμμετέχουν οι εκπαιδευόμενοι και τα μέλη του ΦΨΛΠΑ. Το εργαστήριο οργανώνεται από τους διδάσκοντες της ΚΕΛΠ.

Σάββατο 11.15-12.45

Ημερομηνίες: 02 Δεκεμβρίου, 27 Ιανουαρίου, 10 Φεβρουαρίου, 02 Μαρτίου, 11 Μαΐου, 01 Ιουνίου.

Τόπος διεξαγωγής:

Αλέξη Παυλή 29, Αμπελόκηποι - Μετρό Πανόρμου

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2023-2024

• LACAN Jacques (ΛΑΚΑΝ Ζακ),

- Ο ατομικός μύθος του νευρωτικού (1953), εκδ. Εκκρεμές, Αθήνα, 2015.
- Τα ονόματα του πατρός, (1963) εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 2008.
- Petit discours aux psychiatres à Sainte Anne, (10 Novembre 1967), <http://www.psychasoc.com/Textes/Petit-discours-aux-psychiatres-de-Sainte-Anne> .
- «L'homme aux paroles imposées» (1976), μεταγραφή μιας κλινικής περίπτωσης ασθενούς στο Νοσοκομείο της Σαντ Αν του Παρισιού [«L'homme aux paroles imposées» Transcription d'une présentation clinique réalisée par Lacan à l'hôpital Sainte Anne de Paris] <http://www.valas.fr>.
- Conférence à Genève sur le symptôme (1975), Le bloc-notes de la psychanalyse, no 5, 1985. Στα ελληνικά, περιοδικό Ψυχανάλυση, ν.8.
- ÉCRITS, Seuil, Παρίσι, 1966:
 - Η επιθετικότητα στην ψυχανάλυση (1946), έντυπο της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου, Γαλλία, 2010, (εσωτ. χρήση) <https://champlacanian.gr/ekdoseis/metafraseis-freud-lacan/istoriko-epithetikotita/> [in *Écrits*, εκδ. Seuil, Παρίσι, 1966.]
 - Το στάδιο του καθρέφτη (1949), έντυπο της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου, Γαλλία, 2010, (εσωτ. χρήση) <https://champlacanian.gr/ekdoseis/metafraseis-freud-lacan/stadio-kathrefti/> [in *Écrits*, εκδ. Seuil, Παρίσι, 1966, σελ. 93-100.]
 - Λειτουργία και πεδίο της ομιλίας και της γλώσσας στην ψυχανάλυση, εκδ. Εκκρεμές, Αθήνα, 2005.
 - Variantes de la cure-type (1955), in *Écrits*, εκδ. Seuil, Παρίσι, 1966, σελ. 793-827.
 - Περί ενός προκαταρκτικού ερωτήματος σε κάθε πιθανή θεραπευτική αγωγή της ψύχωσης (Δεκ.1957-Ιαν.1958), έντυπο της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου, Γαλλία, 2010, (εσωτ. χρήση), <https://champlacanian.gr/ekdoseis/metafraseis-freud-lacan/prokatarktiko-erotima/> ;[«D'une question préliminaire a tout traitement possible de la psychose», in *Écrits*, εκδ. Seuil, Παρίσι, 1966 σελ. 531-583.
 - Subversion du sujet et dialectique du désir dans l'inconscient freudien (1960), in *Écrits*, εκδ. Seuil, Παρίσι, 1966, σελ. 793-827.
- AUTRES ECRITS, Seuil, Παρίσι, 2001:
 - «*La logique du fantasme. Compte rendu du séminaire 1966-1967*».

▸ « *De la psychanalyse dans ses rapports avec la réalité* ».

▸ **ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ (LE SEMINAIRE):**

- Séminaire sur l'homme aux loups (1952-53), ανέκδοτο, <http://espace.freud.pagesperso-orange.fr/topos/psych/psysem/homoloup.htm>
- Livre I, Les écrits techniques de Freud (1953-1954), Seuil, Παρίσι, 1975.
- Σεμινάριο τρίτο, Οι ψυχώσεις, (1955-1956), εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 2005.
- Livre IV, La relation d'objet (1956-1957), Seuil, Παρίσι, 1994.
- Σεμινάριο τέταρτο, Η σχέση αντικειμένου, (1956-1957), εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα, 2021.
- Livre X, L'Angoisse (1962-1963), Seuil, Παρίσι, 2004.
- Livre XI, Les quatre concepts fondamentaux de la psychanalyse (1964), Seuil, Παρίσι, 1973. Στα ελληνικά, Σεμινάριο XI, Οι τέσσερις θεμελιώδεις έννοιες της ψυχανάλυσης, Ράππας, Αθήνα, 1973.
- Livre XII, Problèmes cruciaux pour la psychanalyse (1964-1965), ανέκδοτο, βλ. www.valas.fr.
- Livre XIII, L'objet de la psychanalyse (1965-1966), ανέκδοτο, βλ. www.valas.fr.
- Livre XIV, La logique du fantasme (1966-1967), éd. Seuil et Le Champ freudien, Paris, 2023.
- Livre XV, L'acte psychanalytique (1967-1968), ανέκδοτο, βλ. www.valas.fr.
- Livre XVII, L'envers de la psychanalyse (1969-1970), Seuil, Παρίσι, 1991. Στα ελληνικά, Το αντίστροφο της ψυχανάλυσης, Ψυχογιός, Αθήνα 2014.
- Livre XX, Encore (1972-1973), Seuil, Παρίσι, 1975. Στα ελληνικά, Σεμινάριο XX, Ακόμη, Ψυχογιός, Αθήνα, 2011.

● **FREUD Sigmund (ΦΡΟΪΝΤ Σίγκμουντ),**

- Η ερμηνεία των ονείρων (1900a), Επίκουρος, Αθήνα, 2013.
- Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας (1905d), Νίκας, Αθήνα, 2013.
- «Το παραλήρημα και τα όνειρα στην Γκραντίβα», Γκραντίβα (Wilhelm Jensen – Sigmund Freud) (1907a), εκδ. Άγρα, Αθήνα, 1994, σελ. 161-322.
- «Ο ποιητής και η φαντασία» (1908e [1907]), στο Ψυχανάλυση και λογοτεχνία, εκδ. Επίκουρος, Αθήνα, 1994, μετάφραση Λ. Αναγνώστου, σελ. 154
- Διατυπώσεις για τις δύο αρχές της ψυχικής λειτουργίας (1911b), εκδ. Principia, Αθήνα, 2021.
- Ο πρόεδρος Σρέμπερ, Ψυχαναλυτικές παρατηρήσεις για την αυτοβιογραφική εξιστόρηση μιας περίπτωσης παράνοιας (1911c [1910]), εκδ. Πλέθρον, Αθήνα, 2020.

- ▶ «Από το ιστορικό μιας παιδικής νεύρωσης: Ο άνθρωπος με τους λύκους (Βόλφσμαν)» (1918b [1914]), in Πέντε Ιστορικά Ασθένειας, εκδ. Επίκουρος, Αθήνα, 2014.
 - ▶ Χτυπούν ένα παιδί. Δοκίμια για τα πεπρωμένα των ενορμήσεων (1919e), εκδ. Πλέθρον, Αθήνα, 2019.
 - ▶ Το ανοίκειο (1919h), Πλέθρον, Αθήνα, 2009.
 - ▶ «Σχετικά με την απώλεια της πραγματικότητας στη νεύρωση και στην ψύχωση», (1924e), Νευρώσεις Ψυχώσεις, κείμενα 1905-1938, εκδ. Ανατολικός, Αθήνα, 2018, σελ. 125-133.
 - ▶ Αναστολή σύμπτωμα και άγχος (1926d [1925]), Μεταίχιμο, Αθήνα, 2018.
 - ▶ Νέα σειρά των παραδόσεων για την εισαγωγή στην ψυχανάλυση (1933a [1932]), Επίκουρος, Αθήνα, 1977, σελ. 139.
 - ▶ «*Constructions dans l'analyse*» (1937d), in S. Freud, Résultats, Idées, Problèmes, vol.2, éd. PUF, Paris, 1992.
- **ABRAHAM Nicolas, TOROK Maria**, Le verbier de l'Homme aux loups, εκδ. Flammarion, Champs essais, Παρίσι, 1976.
- **BATAILLE Laurence**, L'ombilic du rêve, εκδ. Seuil, Παρίσι, 1978.
- **BLEULER Eugen**, (1890), Dementia praecox ou groupe des schizophrénies, EPEL, Παρίσι, 1993.
- **BOUSSEYROUX Michel**,
 - ▶ «*Identité : L'homme aux loups. Le passeport du fantasme*», στο Au Risque de la Topologie et de la Poésie. Élargir la psychanalyse, εκδ. Érès, pont hors ligne, Τουλούζη, 2011, σελ. 120 - 139.
 - ▶ Γιατί η τοπολογία; Σεμινάριο στα πλαίσια της ΚΕΛΠ στις 9 Μαΐου 2022.
- **FERENCZI Sandor**, «*Le développement du sens de réalité et ses stades*», in : S. Ferenczi, Œuvres complètes, Psychanalyse, tome II, Payot, Paris, 1970, p. 51-66.
- **FOUCAULT Michel**, Ιστορία της Τρέλας (1972), εκδ. Ηριδανός, Αθήνα, 2004.
- **GARDINER Muriel**, L'Homme aux loups par ses psychanalystes et par lui-même, εκδ. Gallimard, Paris, 1981 (Αγγλικός πρωτότυπος τίτλος : The Wolf-man by the Wof-man, εκδ. Basic Books, New York, 1971).
- **GLOVER Edward**, «*La relation de la formation perverse au développement du sens de la réalité*», in ORNICAR? num. 43, εκδ. Navarin, Παρίσι, 1988.
- **GUÉGUEN Pierre - Gilles**, «*Trauma : La réalité et le réveil*», in ORNICAR? num. 43, εκδ. Navarin, Παρίσι, 1988.
- **MANNONI Maud**, L'enfant arriéré et sa mère (1964), εκδ. Seuil, Παρίσι, 1964.
- **MILNER Jean Claude**, L'amour de la langue, Verdier/Poche, Παρίσι, 2009.
- **Revue des Collèges Cliniques du Champ Lacanien**, Trauma et fantasme, num. 7, Mars 2008, εσωτερική έκδοση της EPFCL-France.

- **SOLER Colette,**
 - Η λογοτεχνική περιπέτεια ή η εμπνευσμένη ψύχωση (Ρουσσώ, Τζόυς, Πεσσόα), εκδ. Ερατώ, Αθήνα, 2005.
 - L'inconscient à ciel ouvert de la psychose, εκδ. Presses Universitaires du Mirail, Τουλούζη, 2012.
 - Lacan, lecteur de Joyce, εκδ. PUF, Παρίσι, 2015.
- **STRAUSS Marc,**
 - Η μεταβίβαση στην ψύχωση, ομιλία στην Αθήνα. 2006, στο Κ. Η για το παιδί Λιθαράκι.
 - Les nœuds de la parole, 2019, εκδ. Nouvelles du Champ lacanien, Παρίσι, 2019.
- **TOUCHON FINGERMAN Dominique,** Η κλινική αξία του συμπτώματος, Ομιλία της 16ης Οκτωβρίου 2022 στα πλαίσια της ΚΕΛΠ ΦΨΛΠ Αθήνα.
- **ΑΡΤΩ, ΓΟΥΛΦ, ΝΙΤΣΕ, ΠΟΕ, ΣΕΛΛΕΥ,** Περί τρέλας, εκδ. Κοβάλτιο, Αθήνα, 2016.
- **ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ Μαργαρίτα,** Από το άγχος, στο λευκό νόημα του συμπτώματος, Μαΐος 2015, Ημερίδα καρτέλ, Το πραγματικό και το άγχος Παρίσι in Bulletin des Cartels, édition EPFCL no 5.
- **ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΟΥ-ΚΑΛΕΩΔΗ Μαρία,** Σέλεξ περί παιδικής ψυχώσεως, εκδ. Πεδίο, Αθήνα, 2019

Προϋποθέσεις εγγραφής

Στην ΚΕΛΠ έχουν τη δυνατότητα να εγγραφούν όσοι έχουν μια κλινική πρακτική, όπως ψυχίατροι, ψυχοθεραπευτές, ψυχολόγοι, ψυχαναλυτές, επαγγελματίες ψυχικής υγείας, αλλά και όσοι έχουν γενικότερα την επιθυμία να γνωρίσουν και να εμβαθύνουν πάνω στην ψυχαναλυτική εμπειρία και τον ψυχαναλυτικό λόγο.

Στόχος του 4ετους κύκλου σπουδών της Κ.Ε.Λ.Π

Στόχος του κύκλου σπουδών είναι να επιτρέψει σε κάθε συμμετέχοντα, στο πέρας του κύκλου σπουδών του, να έχει μια εξοικείωση με τις βασικές έννοιες της ψυχαναλυτικής πρακτικής καθώς και με τις αρχές που διέπουν την επεξεργασία της ιδιαιτερότητας κάθε κλινικής περίπτωσης.

Κάθε εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει με κάποια εργασία ή παρουσίαση και κυρίως, στο τέλος της 4ετους παρακολούθησης, να πραγματοποιήσει μια εργασία με την εποπτεία ενός διδάσκοντος.

Βεβαίωση σπουδών

Βεβαίωση σπουδών δίδεται στους συμμετέχοντες που έχουν μία συνεπή παρουσία στις δραστηριότητες της ΚΕΛΠ και οι οποίοι θα δώσουν μια εργασία πάνω σε μια κλινική μελέτη στο τέλος του κύκλου σπουδών.

Οι διδάσκοντες

Βισβίκη Ιωάννα

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, Μέλος της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 697 3623518, email: joanna.visviki@gmail.com

Ζορμπάς Νικόλας

Ψυχαναλυτής, Μέλος της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ.698 7338009, email: nikolas.zorbas@gmail.com

Καμπέρου Όρσα

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, Μέλος της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 697 3381342, email: orsa.kamperou@gmail.com

Κουκουμάκη Μαρία

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, ΑΜΣ της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 697 5875301, email: koukoumaki@hotmail.com

Νικολαΐδου Μαργαρίτα

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, ΑΜΣ της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 694 6124258, email: mnicolai@otenet.gr

Σερέτης Πάνος

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλυτής, Μέλος της Σχολής Ψυχανάλυσης των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 697 3352048, email: pan.seretis@gmail.com

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

Κλινική εκπαίδευση 2023-2024

Όνοματεπώνυμο.....

Διεύθυνση οικίας.....

Πόλη.....Τ.Κ.....

Τηλ.....Email.....

Επάγγελμα.....

Τόπος εργασίας.....

Εγγεγραμμένος/η προηγούμενα έτη:

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Εγγραφή: 350 ευρώ (φοιτητές: 200 ευρώ)

Αίτημα εγγραφής- πληροφορίες

Νικόλας Ζορμπάς

τηλ. 698 7338009, email: nikolas.zorbas@gmail.com

ΦΟΡΟΥΜ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ ΛΑΚΑΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΑΘΗΝΑΣ

Πόντου 36, 115 27 Αθήνα, τηλ. 210 7751212

www.champlacanien.gr